

Parkinsons sjúka og umhvørvið

Maria Skaalum Petersen

Farmaceutur, Ph.d

Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu
og Miljømedicin, Syddansk Universitet

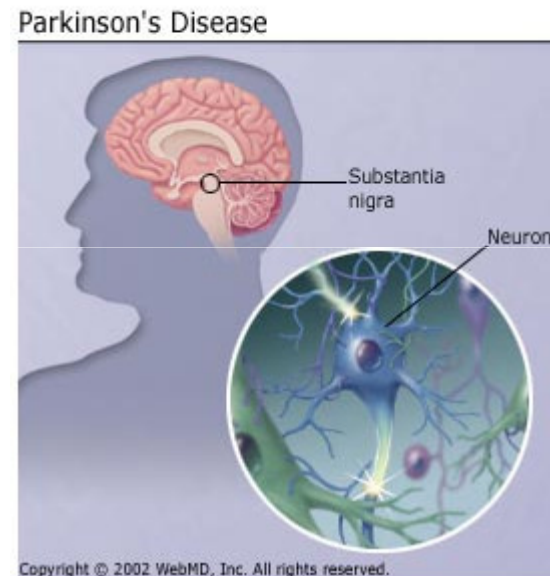
Deildin fyri Arbeiðs - og Almannaheilsu

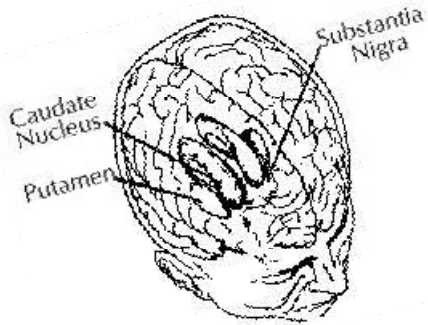

SYDDANSK UNIVERSITET

Parkinsons sjúka

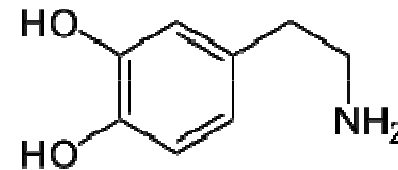
- Varandi, niðurbrótandi sjúka í miðnervalagnum
- Rakar serliga eldri fólk
- Sjúkueyðkenni:
  - ristingar
  - trekleiki í rörslum
  - stívleiki

Parkinsons sjúka

- Sjúkueyðkennini skyldast trot av evninum dopamin í heilanum. Dopamin er eitt signalevni, ið stýrir sambandinum millum kyknur í heilanum

- Orsøkin til Parkinsons sjúku er ókend, men fleiri vágafaktorar er nevndir ma.
  - týningarevnir og onnur skaðilig evnir
  - samspæl millum
    - 1) umhvørvisfaktorar
    - 2) umhvørvisfaktorar og arv

Parkinsons sjúka í Føroyum

- Títtleikin av Parkinson sjúku í Føroyum
  - 1995: 188 per 100.000 innbúgvar
  - 2005: 207 per 100.000 innbúgvar
- Títtleikin er tvær ferðir so høgur sum í grannalondunum

Parkinson títtleiki í londunum rundan um okkum

Land	Ár	Títtleiki per 100.000 innbúgvar
Føroyar	1995	183
	2005	218
Danmark, Als	1997	98
Grønland (inuittar)	2000	188
Norra, Rogaland	1995	102
Svøríki, Østergötland	1989	76
Ísland	1959	162
Finland	1971	103
	1992	166

Kviksilvur og PCB

- Mongdin av kviksilvur og PCB í føroyingum er sera høg
  - keldurnar eru dálkaður matur úr havinum, seliga hvalur og havhestur
  - evnini hópast upp í kroppinum

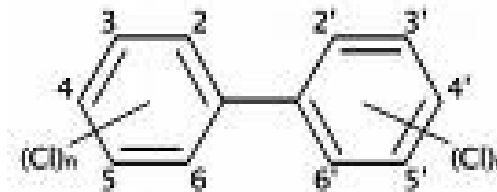

Árin av kviksilvur og PCB

- Kviksilvur hevur víst seg at økja um vandan fyri æðrakálfing, økja blóðtryst umframt árin á nervalagið

- PCB hevur ma. víst seg at ávirka immunverjuna hjá børnum

Samband millum kviksilvur/PCB og Parkinsons sjúku

- Flest laboratorii- og djórakanningar - hava víst at útsetilsí fyri PCB og kviksilvur niðursetur mongdina av dopamin í heilanum

- Nakrar kanningar gjørdar við fólki, men úrslitini eru óklár: summar vísa samband meðan aðrar ikki gera tað

Kann høgi títtleikin av Parkinsons sjúku skyldast útsetilsí fyri umhvørvisdálkandi evnum, sum eru í grind og spik?

Endamálið við okkara kanning

- Er samband millum tann høga títtleikan av Parkinsons sjúku í Føroyum og stórar nøgdir av PCB og kviksilvur í føroyingum?
- At kanna títtleikan av Parkinson sjúku í Føroyum

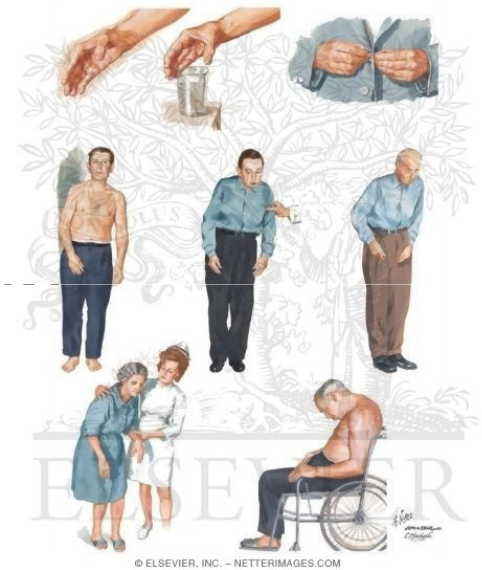

Hvussu kanna hettar?

- Case-kontrol kanning

- Case er Parkinsons sjúklingur

- Kontrollur er ein persón í sama aldri og sama kyn, men sum ikki hevur Parkinson

Luttøka

- 102 persónar luttóku og blivu kannaðir
  - 79 høvdu Parkinsons sjúkuna
- 2 kontrollar fyri hvønn sjúkling
  - 154 kontrollar

Luttøka umfataði

- Blóðroynd og hároynd
  - kanna fyri PCB og kviksilvur innihald

- Spurnaðarblað
  - búðstað, royking, matvanar osv.

Spurnaðarblað

- Matvanar
  - grind, spik
  - fisk
  - sjófugl

- Hvussu ofta í **miðal** ótu tit?
  - sum barn og ungur
  - sum vaksin
  - seinasta árið

Samband millum Parkinsons sjúku og inntøku av grind og spik

	PD sjúklingar	Kontrollar	Odds ratio (95% CI)
Tíðarskeið	Høgt/lágt útsetilsí	Høgt/lágt útsetilsí	
Miðal sum barn			
Grind	64/8	132/21	1.30 (0.53-3.22)
Spik	61/11	131/22	0.94 (0.42-2.09)
Miðal sum vaksin			
Grind	66/12	74/79	6.53(3.02-14.14)*
Spik	67/11	86/67	5.61(2.46-12.81)*
Miðal seinasta árið			
Grind	43/36	74/78	1.28 (0.72-2.27)
Spik	45/34	83/69	1.12 (0.62-2.01)

Samband millum Parkinson og núverandi innihald av kviksilvur og PCB

	Odds ratio (95% CI)
Σ PCB	1.08 (0.86-1.37)
<i>p,p</i> -DDE	1.01 (0.83-1.22)
<i>o,p</i> -DDT	0.93 (0.75-1.14)
HCB	1.02 (0.77-1.34)
β-HCH	1.44 (1.05-1.97)*
Blóð kviksilvur	1.08 (0.87-1.34)
Hár kviksilvur	1.01 (0.83-1.23)

Niðurstøða

- Parkinsons sjúklingar siga seg hava etið meira grind og spik sum vaksni enn kontrollarnir → ábendingar um, at samband (association) er millum Parkinsons sjúku og PCB og kviksilvur
- **Núverandi** blóð konsentratióinir vóru rættiliga eins hjá sjúklingum og kontrollum undantikið evnið β -HCH

Niðurstøða

- Út frá hesi kanning kunnu vit ikki avgerða, um har er eitt causalt samband, tvs. PCB og kviksilvur geva PD.
- Fleiri kanningar skulu til sum vísa beinleiðis samband millum PCB/kviksilvur og Parkinsons sjúku, áðrenn ein kann siga nakað við vissu - tí skal úrslitið takast við einum ávísam fyrivarni.

Kanning gjørd í samstarv við

Ph.d Jónrit Halling
Professara Philippe
Grandjean
Yvirlækna Pál Weihe
Neurolog Lene
Wermuth
Lækna Sáru Bech

Takk til føroyska og
danska Parkinson-
felagið fyri fíggjarligan
stuðul

